

A photograph of two young men sitting on a couch, smiling and playing video games with controllers. The man on the left has short blonde hair and glasses, wearing a red shirt. The man on the right has dark hair and is wearing a dark sweater with a red and white geometric pattern. The background is slightly blurred, showing a casual indoor setting.

EEN BESCHERMD THUIS BEGINT BIJ ONS ALLEMAAL!

VERSLAG STRATEGIESESSIE VAN
BESCHERMD WONEN NAAR EEN
BESCHERMD THUIS: 8 JAAR LATER
27 OKTOBER 2023

GESCHREVEN DOOR

ELS OVERKAMP
LECTOR PARTICIPATIE, ZORG EN
ONDERSTEUNING @ HU

GEORGANISEERD DOOR

INITIATIEFGROEP BESCHERMD THUIS
VAN HET KENNISPLATFORM UTRECHT
SOCIAAL

EEN EIGEN THUIS

**HET IS MUISSTIL IN DE
ZAAL ALS EDUARD ZIJN
VERHAAL VERTELD. HOE
HIJ ALS JONGEN VAN 17
OP STRAAT KWAM TE
STAAN EN EEN TAS
KREEG VAN EEN
HULPVERLENER.**

‘Sinds drie maanden heb ik mijn tas uitgepakt’, zegt ervaringsdeskundige Eduard Bosman tijdens de strategiebijeenkomst ‘Van beschermd wonen naar beschermd thuis: 8 jaar na de commissie Dannenberg’ op 27 oktober jl. Het is muisstil in de zaal als Eduard zijn verhaal vertelt. Hoe hij als jongen van 17 op straat kwam te staan en een tas kreeg van een hulpverlener. Die tas ging mee naar de talloze adressen waar hij tijdelijk terecht kon. En altijd bleef die tas ingepakt onder zijn bed staan. ‘Want ik wist dat er altijd een moment zou komen dat ik weer weg moest’. Maar nu is de tas dus toch uitgepakt. Want Eduard heeft een eigen thuis.

Dagvoorzitter Guusta van der Zwaart (Tussenvoorziening) vraagt wat een ‘eigen thuis’ voor hem betekent. ‘Dat mijn smartphone automatisch verbinding maakt met de Wifi’ antwoordt hij gevat. Maar ook waar het prettig en veilig voelt. En waar de foto’s van zijn kinderen aan de wand hangen.

GEKEND EN HERKEND WORDEN

Nu Eduard niet elke dag druk is met zijn basisbehoeften, is er ruimte voor nieuwe plannen. Hij is in opleiding tot ervaringsdeskundige op mbo-niveau en wil straks doorstoten naar hbo Social Work. Zijn uiteindelijke doel is een eigen bedrijf starten om te werken met dakloze mensen. Want werk is echt heel belangrijk. 'Dat voorkomt dat je de hele dag thuis bent. Want dan komen de muren op je af'.

Bij de term Beschermd Wonen krijgt Eduard kippenvel. Dat een professional alles van je overneemt. 'Je krijgt te horen dat je niet met geld kunt om gaan, en dan krijg je weekgeld. En vervolgens kom je op jezelf te staan en dan kun je inderdaad niet met geld omgaan omdat het je nooit geleerd is'. Met Beschermd Thuis kreeg hij overigens ook kippenvel omdat hij weer dezelfde begeleiders kreeg die met dezelfde blik naar zijn situatie keken. 'Het is van groot belang dat je echt naast iemand gaat staan en vanuit de regie van de persoon zelf werkt'.

Eduard geeft ook de Maak je Eigen Thuis-training (MET) om mensen te helpen in het creëren van een eigen thuis. Eén van de opdrachten is dat cursisten een praatje maken in de buurt. Het lijkt heel logisch maar het is niet vanzelfsprekend. Hoe vaak maak je nu zelf een praatje met iemand in de buurt? Maar als je het eenmaal hebt gedaan, wordt de drempel om die persoon de volgende keer te groeten weer kleiner. Het is van belang dat je gekend en herkend wordt. En wie weet groeit er op termijn wel een vriendschap uit. Wijkbewoners hebben daar ook een verantwoordelijkheid in. Dat de mensen die er al wonen je welkom heten in plaats van dat jij als nieuwkomer de stap moet maken.

Als ervaringsdeskundige bij de Tussenvoorziening wil Eduard het verschil maken. Hij kan tegen een cliënt zeggen 'Ik weet wat je voelt', en een professional niet. In elk team van professionals en beleidsmakers zou een ervaringsdeskundige moeten zitten die deze blik kan meenemen. En wat raad je beleidsmakers dan nu al aan als er nog geen ervaringsdeskundige aan tafel zit, is een vraag uit de zaal. 'Maatwerk', is zijn antwoord. 'Elke cliënt is anders. En huizen bouwen!'.

MAATWERK EN HUIZEN BOUWEN

Met dit indrukwekkende verhaal is de strategiebijeenkomst dan echt geopend. En met wie kun je beter de balans opmaken na 8 jaar commissie Dannenberg dan met de toenmalige voorzitter Erik Dannenberg zelf? Inmiddels is hij voorzitter van Divosa (vereniging van directeurs in het sociaal domein). Dat hij als voormalig wethouder van de gemeente Zwolle toen dit voorzitterschap kreeg toebedeeld, was niet zo verwonderlijk. Hij had daarvoor twintig jaar in opvangcentra van het Leger des Heils gewerkt in rollen van maatschappelijk werker tot directeur. Maar hij wilde meer van betekenis zijn op systeemniveau: hoe zorg je dat het systeem beter past voor allerlei mensen in plaats van dat mensen passend moeten worden gemaakt voor het systeem?

WARME PLEKKEN IN DE WIJK

Dannenberg zet al gelijk recht dat de titel van het toenmalige rapport doorstroom suggereerde. 'Maar mensen wonen al ergens en hoe voorkom je nu dat mensen uit het systeem vallen en alsnog moet worden opgenomen in 24-uurszorg? Als er over tien jaar nog iemand zich bij het loket van een gemeente meldt voor een indicatie beschermd thuis, moet de mond van verbazing openvallen. Want welke vijftig signalen hebben we gemist dat we hier op uitkomen?'. Tijdig signaleren is van groot belang; bijvoorbeeld technische mensen van een woningcorporatie opleiden om signalen op te vangen als de situatie van bewoners instabiel dreigt te raken. 'Dat is niet spionage maar medemenselijkheid'. Om welke mensen maken we ons als samenleving zorgen die mogelijk buiten de boot dreigen te vallen? Daar moet de aandacht naar uitgaan.

Volgens Dannenberg heeft het rapport zeker impact gehad. Er zijn mooie programma's op gang gekomen om mensen een beschermd thuis te bieden. Hij verbaast zich tegelijkertijd over de ongelofelijke uittocht naar de Wlz die volgens Dannenberg 400 indicaties per maand bedraagt. Dit staat haaks op de beweging die we willen maken. Blijkbaar kan de Wmo niet de basiszekerheid bieden die in de Wlz wel wordt geboden. Natuurlijk blijft de Wlz voor sommige mensen nodig, maar hij ziet ook mensen in 24-uurszorg die zelf boodschappen doen en zelf naar dagbesteding gaan. Dat zie je echt niet in de ouderenzorg of gehandicaptenzorg.

Guusta vraagt Erik naar de betekenis van 'warme plekken in de wijk'. Dat kunnen bibliotheken en wijkcentra zijn die ontmoetingen mogelijk maken. Maar ook een Stichting Present die bijdraagt aan netwerkvorming. Ook de ontwikkeling van gemengd wonen draagt daaraan bij. Het helpt echt als mensen niet in een gebouw wonen met een vlag van de instelling erop. Dat belemmert het contact op straat. Hoe normaler je in de wijk woont, hoe meer kans dat je gewoon als buurman of buurvrouw wordt gezien in plaats van patiënt. Maar ook dan gaat het niet vanzelf. Er zijn altijd een paar mensen nodig die verstand hebben van divers gedrag en de boel een beetje bij elkaar houden. En niet alleen voor specifieke doelgroepen maar voor de gehele wijk. Daar gebeurt ook van alles.

Dannenberg is voorstander van een wijkbudget in plaats van de gebruikelijke individuele indicaties. Je zou een wijk moeten indiceren op basis van de kenmerken van de wijk. Daar zet je vervolgens deskundigheid op in, in samenwerking met ervaringsdeskundigen en wijkbewoners. Er zou veel meer aandacht moeten zijn voor de versterking van de gemeenschap. 'We focussen ons op de 15% waar iets mee is en vergeten daardoor die 85% die misschien iets te bieden heeft'. Wederom: de bekostiging moet echt anders. Hoe kunnen we al die individuele budgetten samenvoegen en dan de samenleving versterken? Er is immers veel bereidwilligheid in de wijk maar die moet je net weten aan te boren. Dat is niet eenvoudig maar dat kleine beginnetje; hoe kunnen we dat mogelijk maken?

PANELGESPREK

EDUARD BOSMAN

Ervaringsdeskundige Tussenvoorziening

JUUL REINKING

Bestuursvoorzitter Lister

REIJNDER JAN SPITS

Manager Volkshuisvesting Portaal

ANNEMARIE VAN DE POLL

Wethouder Montfoort

Juul Reinking was de initiatiefnemer van deze strategiebijeenkomst. Guusta vraagt naar de reden. 'We lopen vast', antwoordt Juul. 'Dat begint aan de achterkant wanneer er geen uitstroom is naar voldoende betaalbare woningen. Dan verstopt het in beschermd thuis en ook in beschermd wonen. En hoe langer mensen verstopt blijven in de keten, hoe meer hun gezondheid verslechterd'. Dus een goede reden om Erik Dannenberg uit te nodigen maar ook Reijnder Jan Spits van Portaal. Woningcorporaties spelen in dit vraagstuk namelijk ook een cruciale rol. Die verantwoordelijkheid voelt Portaal ook, geeft Spits aan. De voorbeelden van gemengd wonen van Portaal zijn al genoemd, maar het gevoel is steevast dat het te weinig is. Daarom speelt hij de vraag weer door naar AnneMarie van de Poll, wethouder Montfoort. 'Gemeenten, hoe helpen jullie ons meer woningen bouwen!?'.

Voordat de wethouder daarop antwoordt, merkt ze op dat vanmiddag vooral vanuit het perspectief van de grote stad wordt gesproken. In kleine steden is beschermd thuis een ander vraagstuk dan in een grote stad. Mensen kijken meer naar elkaar om. Ook is er meer kerkgevoel waardoor initiatieven als buddyprojecten ontstaan.

Om meer woonruimte te creëren zoeken ze in Montfoort naar creatieve oplossingen. Splitsen van woningen, kamers met aandacht, aanbouwen van voorzieningen en kleine huisjes in de achtertuin plaatsen. Ook proberen ze in Utrecht West te voorkomen dat mensen in zorg komen. AnneMarie noemt een jongerenproject waar kwetsbare jongeren al in de thuissituatie worden begeleid. En dat ze dit integraal oppakken met diverse partijen zodat ondersteuning op verschillende domeinen gelijktijdig wordt ingezet.

Guusta vraagt Eduard wat hij ervan vindt. 'Mooi dat er kleine huisjes worden gebouwd in een achtertuin. Maar het is wel pappen en nathouden want dan heb je nog steeds niet een eigen huis'. AnneMarie geeft toe dat dit vooral geschikt is voor de doelgroep tot dertig jaar.

Vervolgens wordt aan Juul Reinking de vraag gesteld hoe Lister nu ondanks de omstandigheden de ondersteuning probeert te regelen. Als iemand zich meldt bij Lister, woont die meestal nog thuis. Dan wordt individuele begeleiding thuis ingezet. Maar Lister loopt ook daar tegen een grens aan omdat de caseload van de gebiedsteams vol zitten. Er is meer en flexibele financiering nodig. Verder probeert Lister de beweging naar de wijk te faciliteren. Hoe krijgen we de menselijke verbindingen weer terug in de wijk in deze tijden van individualisering? Ze heeft er niet direct een antwoord op en staat open voor suggesties. Een derde pad is hoe we in de samenwerking met verschillende partijen voorkomen dat mensen uitvallen. Dan gaat het onder meer om wonen en hulpverlening. Een goede dagbesteding vraagt om goed inzicht in waar je lokaal en per wijk moet zijn.

Aan Reijnder Jan Spits de vraag hoe de gebouwde omgeving kan bijdragen aan een warme wijk? Hoe creëer je die ontmoeting? Portaal draagt daar zeker aan bij met buurtkamers waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten. Daar kun je van alles aan koppelen: activiteiten van buurtbewoners maar ook spreekuren van organisaties. Betekent wel dat je als woningcorporatie geen huurinkomsten hebt. Ook heeft Portaal steeds meer sociaal beheerders in dienst.

Voor de bekostiging van deze sociale voorzieningen kijken ze ook sterk naar de gemeenten. Verder zou het Rijk iets kunnen doen om de toewijzingsregels zoals deze nu gelden te veranderen. In experimentele huisvesting kunnen mensen doorverhuizen binnen het complex. Bijvoorbeeld een actieve bewoner die naar een grotere woning wil in verband met gezinsuitbreiding. In de reguliere huisvesting mag dat niet. Ook kun je daar niet huurders selecteren op basis van hun motivatie om iets te betekenen voor de buurt. 'Dat moeten we op rijksniveau regelen zodat we daadwerkelijk maatwerk kunnen leveren'.

AnneMarie vult Reijnder Jan aan met de rol die bibliotheek gaan innemen als een soort huiskamer van de gemeenschap. Niet alleen voor het lenen van boeken maar ook als je een taalmaatje nodig hebt. Het Rijk stelt daarvoor extra geld beschikbaar. Ook hebben ze in Montfoort DoeMeeHuizen: daar worden mensen ondersteund in het vinden van dagactiviteiten tot betaald werk. Ook is er het ontmoetingscentrum Bakkershuis voor mensen met cognitieve beperkingen en beginnende dementie en hun mantelzorgers.

Uit de zaal wordt opgemerkt dat het wel wat aanbodgericht is. Er zijn al (kleine) netwerken in buurten waar mensen contact hebben. Hoe kunnen we dat wat er al is en wat niet gefinancierd wordt toch versterken? Daar is het lastig antwoord op geven. 'Misschien begint het bij ons zelf', brengt Juul Reinking in. 'Wie doet nu werkelijk iets in de wijk voor ander?'. In de zaal steekt net de helft de vinger op. 'Daar begint het al', reageert ze op de vingers in de zaal. 'Die paar uur per week die je over hebt misschien dan toch inzetten om iets voor een ander te betekenen'. 'Een maatschappelijke stage voor iedereen als je 18 bent!', wordt er uit de zaal geroepen. Het hoeft ook niet uren vrijwilligerswerk te zijn. Dat kleine beginnetje kan ook al betekenisvol zijn. Een warme wijk zijn niet de anderen maar dat begint al bij ons zelf, als vrijwilliger maar ook als goede buur in je eigen wijk!

An illustration at the top of the page shows several stylized children standing next to large cardboard boxes. One child is partially visible on the left, another in the center, and a third on the right. The boxes are stacked, with one having a red top and another a brown top. The title text is overlaid on this illustration.

KANSEN EN UITDAGINGEN VOOR BESCHERMD THUIS IN UTRECHT

Na een de pauze gaan de deelnemers uiteen om met elkaar **uitdagingen, kansen en mogelijke oplossingen** voor beschermd thuis te bespreken. Hieronder lees je een aantal opbrengsten uit de overlegtafels.

- Woningen, woningen, woningen. Zonder extra woningen is alles wat we hier doen en over kletsen nutteloos. Alternatieve woonvormen als een kantoorpand kan al helpend zijn om in ieder geval iemand van de straat te halen. Dat vermindert al stress;
- Daarnaast moeten we proberen meer maatwerk te bieden. Echt contact maken met de mensen over wat nodig is en een passend aanbod creëren. Dat vraagt lef en een beetje buiten de lijntjes kleuren. We zien dat de doelgroep verzwaart. Veel verslavingsproblematiek en daardoor ook sprake van een hele slechte gezondheid zoals hart- en vaatziekten;
- Belangrijk om beter zicht te krijgen op maatwerk en de inzet van ervaringsdeskundigheid te vergroten;
- In de preventie niet alleen kijken naar de gemeente met schuldhulpverlening en activering, maar ook de draagkracht van de wijk vergroten door vrijwilligerswerk en community-werk;

WONINGEN, WONINGEN, WONINGEN. ZONDER EXTRA WONINGEN IS ALLES WAT WE HIER DOEN EN OVER KLETSEN NUTTELOOS

- We willen graag naar meer groepsgerichte begeleiding waar mogelijk, maar indicaties en financiering zijn individueel, dat loopt niet lekker samen;
- Grotere regiogemeentes beginnen hun opvang- en BW-taken steeds beter in te vullen (Nieuwegein en Zeist), kleinere gemeentes lopen nog flink achter;
- Bouw meer levensloopbestendige buurtjes, in carré rond een binnentuin. Op de begane grond gezinswoningen, uitlopend naar de binnentuin, op verdieping 1 starterswoningen en op verdieping 2 kleinere appartementen voor ouderen en/of jongeren. Mensen willen best verhuizen, maar dan wel graag in hun buurt blijven;

- Hoe meer persoonlijke fysieke ruimte mensen krijgen binnen de opvang, hoe minder beheer nodig is. Vaak verdient een verbouwing richting meer ruimte en meer keukens zich binnen 1 of 2 jaar terug. Vergelijk bv de opvang van Oekraïners, die eerst op boten werden opgevangen met 200 tegelijk, in kleine kamertjes en met 3 maaltijden per dag en nu met 60-80 mensen in omgebouwde kantoorpanden met 6-7 keukens. Op de boot waren 24 uur per dag 3 medewerkers nodig. In de nieuwe opvang nog slechts 8-16 uur;
- Wijkbewoners meer betrekken bij gemengd wonen (want er is nog te veel focus op individuele benadering van cliënten); om psychisch kwetsbare mensen mee laten doen in de samenleving is het belangrijk om netwerken op te bouwen in de wijk, buurten als dorpen zien;
- Er zijn voldoende geldpotjes, maar ze worden nog onvoldoende benut;
- Faciliteren van gemeenschappelijk wonen (dus niet korten op inkomsten/kostendelersnorm);
- Maatschappelijke diensttijd voor jongeren, vrijwilligerswerk faciliteren in tijd van de 'baas'.

Wat is er nodig:

- Meer oog voor elkaar (zoals bijv. in kerkgemeenschappen gebeurt, 'noaberschap');
- Laagdrempelige ondersteuning en hulp dichtbij (aanvragen van voorzieningen zou dichterbij, simpeler moeten kunnen);
- Peersupport, maatjes.

Wat gaan we morgen anders doen:

- Bovenstaande punten in de IZA-begroting opnemen;
- Volhouden, vinden en verbinden;
- Bewust maken van belang van inzetten van netwerken;
- Buurvrouw op de koffie vragen, meedoen aan initiatieven zoals Gluren bij de Buren;
- Schuldhulpmaatje worden;
- Praten met je buren.

HOE NU VERDER?

De opbrengsten van alle tafels worden geanalyseerd. Op basis daarvan ontwikkelt de initiatiefgroep Beschermd Thuis van het kUS nieuwe initiatieven voor vervolg. We houden jullie op de hoogte!

<https://husite.nl/kus/>